

หลักกฎหมายว่าด้วยอำนาจรัฐในการจำแนกตัวบุคคลและเสรีภาพส่วนบุคคล

1. อำนาจรัฐในทางปกครอง (Police Power)

ในเรื่องของ "อำนาจ" นั้น ถือว่าเป็นกรณีที่มีสถานะเหนือกว่า ใช้ความชอบธรรมเหล่านั้นเหนือทรัพย์สิน หรือบุคคล¹

สำหรับคำว่า "รัฐ" นั้น นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้นเสียก่อน ทั้งนี้ เพราะรัฐคือ รูปแบบสูงสุดแห่งความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในสังคม กล่าวคือ ในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นจะประกอบด้วยสังคมย่อย ๆ มากมาย เช่น ครอบครัว สมาคมต่าง ๆ บริษัท ห้างร้าน ฯลฯ สิ่งที่อยู่เหนือสังคมย่อยทั้งหลายคือสังคมใหญ่ที่เรียกว่า รัฐ ที่มีองค์ประกอบคือ อาณาเขต ประชาชน อำนาจอธิปไตย และรัฐบาล รัฐแตกต่างจากสังคมย่อย อื่น ๆ ตรงที่รัฐแต่ผู้เดียวที่มีอำนาจทางการเมืองหรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐเป็นสังคมที่มีการจัดระเบียบทางการเมือง นั่นคือเป็นสังคมที่อยู่ใต้อำนาจที่กำหนดขึ้นขึ้นหนึ่งเพื่อวางวิถีและกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ในสังคม²

ภาระหน้าที่ของรัฐสมัยใหม่ รัฐมีความแตกต่างจากสังคมอื่น ๆ ก็คือภารกิจของรัฐซึ่งสามารถดำเนินการภารกิจใด ๆ ได้ทุกอย่าง เพราะรัฐได้

¹ปรีดี เกษมทรัพย์ , กฎหมายแพ่ง หลักทั่วไป , (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์ , 2519) , หน้า 87.

²โกศล พลกุล , เอกสารประกอบการบรรยายวิชาหลักกฎหมายมหาชน , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 1 , 2525 , หน้า 43.

รวบรวมเอาสิ่งคมย่อย ๆ เข้าไว้ในอาณาจักรของตนเป็นสิ่งยิ่งใหญ่จากการศึกษาแนวความคิดว่าด้วยรัฐและวิวัฒนาการความคิดว่าด้วยภารกิจของรัฐ จะเห็นว่ารัฐสมัยใหม่มีภารกิจใหญ่ ๆ อยู่ 2 ประเภท คือ³

1. ภารกิจพื้นฐานของรัฐ

ภารกิจนี้ เป็นภารกิจขั้นต่ำสุดที่ไม่อาจตัดทอนลงได้อีกเพราะเป็นภารกิจที่จำเป็นต่อการธำรงรักษารัฐให้คงอยู่มีอยู่ 2 ลักษณะ

1.1. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยจากการประทุรร้ายของศัตรูภายนอก รัฐอาจกระทำได้โดยการสร้างแสนยานุภาพทางการทหาร ทำสนธิสัญญาและเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ เป็นต้น

1.2. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยภายในชุมชน หมายถึงความมั่นคงปลอดภัยจากการละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของเอกชนแต่ละคน กระทำได้โดยการนิติบัญญัติตรากฎหมายกำหนดแบบแผน ความประพฤติของบุคคลในความสัมพันธ์ระหว่างกันและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายที่ตราขึ้น

ภารกิจพื้นฐานของรัฐข้างต้นมุ่งจะป้องกันมิให้สิทธิหรือสวัสดิภาพที่มีอยู่แล้วได้รับความเสียหาย มิได้มุ่งที่จะเสริมหรือเพิ่มเติมสิทธิ หรือปรับปรุงสวัสดิภาพของประชาชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม

2. ภารกิจลำดับรองของรัฐ

เป็นภารกิจใด ๆ ที่รัฐจัดทำเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชน เพื่อกระจายความมั่นคงไปยังราษฎรอย่างทั่วถึงและยุติธรรม อันจะทำให้ราษฎรทุกคนมีโอกาสในอันที่จะใช้สิทธิเสรีภาพทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

³ จันทจิรา เอี่ยมมยุรา , "วิสาทกิจมหาชน (รัฐวิสาหกิจ) ในกฎหมาย : ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวิเคราะห์ข้อคิด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 5.

อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน อาจเรียกภารกิจลำดับรองของรัฐได้อีกอย่างหนึ่ง
ว่า "บริการสาธารณะของรัฐ" (Public Service)⁴ เป็นกิจกรรมที่รัฐจัด
ทำเพื่อสนองความต้องการของประชาชนหรือเพื่อปรับปรุงสวัสดิการแก่ประชาชน
อำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งรวมทั้งการป้องกัน
กันและปราบปรามที่ถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของรัฐสมัยใหม่ดังกล่าว
เรียกรวมกันว่า "Police Power" ในทางทฤษฎีถือว่าเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจาก
สภาพความเป็นรัฐ และสภาพความจำเป็นในการต้องทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของ
สาธารณชน ในทางหลักกฎหมายมหาชนถือว่าเป็นการได้อำนาจมาจากมหาชน
เพื่อปกป้องคุ้มครองดูแลมหาชนภายใต้เงื่อนไขและขอบเขตจำกัด⁵ สำหรับใน
ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นส่วนของอำนาจบริหารหรือเป็นอำนาจที่ฝ่าย
บริหาร (ไม่ใช่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายตุลาการ) เป็นผู้ใช้ รัฐบาลย่อมมีอำนาจ
ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม มิให้มีโจรผู้ร้าย มิให้มีอาชญากรรมและ
ดูแลให้ประชาชนรู้สึกอบอุ่นใจ ปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน⁶ นอก
จากนี้ตามประวัติศาสตร์ได้มีการแนะนำในเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้า
หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยที่จะต้องปฏิบัติ ได้แก่ การป้องกันอาชญากรรม
สืบสวน สอบสวน และลงโทษผู้กระทำความผิด ถ้ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น อนึ่ง
ในการรักษาความสงบเรียบร้อยทั้งปวง ต้องมีการกำกับดูแล การป้องกันรักษา

⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 34.

⁵ วิษณุ เครืองาม , "มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและ
ควบคุมโรคเอดส์," บทบัญญัติ (พ.ศ.2532) : 74 - 75.

⁶ ออมราวดี อังคสุวรรณ , "กฎหมายอาญาและอำนาจรัฐในการรักษา
ความสงบเรียบร้อยของสังคม," วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 12
(ตุลาคม 2531): 112.

ให้สาธารณปราชจากภัย และการไม่มีอยู่ซึ่งอาชญากรรม สิ่งเหล่านี้เป็นวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อย⁷

"Police Power" เป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้เพราะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของอำนาจอธิปไตย และจำเป็นต้องมีอยู่ในรัฐบาลพลเรือนทุก ๆ รัฐบาล⁸ คำ ๆ นี้มักจะถูกกล่าวถึงบ่อย ๆ ว่าเป็นคำที่ใช้อธิบายถึงสิทธิเฉพาะของรัฐบาลซึ่งฝังตัวติดอยู่กับอำนาจอธิปไตย จึงเป็นอำนาจที่ฝังติดอยู่กับรัฐในฐานะที่เป็นรัฐเป็นเจ้าของอำนาจอันสูงสุดนี้ด้วย⁹ ยิ่งกว่านั้นยังถือกันมานานแล้วว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกายอมรับถึงการมีอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว ดังนั้นอำนาจ "Police Power" จึงมิใช่เป็นสิ่งที่มาจาก หรืออยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนผ่านรัฐบาลฐานะที่เป็นตัวแทน¹⁰ จึงถือเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่มีได้เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจ (Delegated) แต่ยังเป็นอำนาจที่ต้องได้รับการสงวนไว้ (Reserved Power) แม้ว่าบางลักษณะก็คล้าย ๆ กับเป็นอำนาจที่จะอนุญาตให้มีการดำเนินการใด ๆ ภายใต้กฎหมายได้ (Granted Power)¹¹

⁷ L.H. Leigh, Police Power in England and Wales (London: Butterworths, 1975), p 1.

⁸ American Jurisprudence, "Police Power", Vols.16. 2 nd ed (New York : The Lawyer Co - operation Publishing Co., 1964), p. 510.

⁹ Ibid., p. 511.

¹⁰ Ibid., p. 512.

¹¹ Ibid., p. 513.

Black 's Law Dictionary ได้อธิบายไว้ว่า "Police Power" เป็นอำนาจของรัฐในการออกกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายที่จะให้กำลังบังคับ และให้เป็นไปตามกฎหมายภายในขอบเขตที่จำกัดโดยฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้บัญญัติและจัดสร้างระเบียบแบบแผน พฤติกรรมมนุษย์ และกฎหมายที่มีเหตุผลจะประกอบไปด้วยบทลงโทษหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพื่อผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในทางปกครองหรือวัตถุประสงค์อื่นที่คล้ายคลึงกัน กฎข้อบังคับที่มีไว้เช่นนี้เพื่อที่จะป้องกัน คำสั่งที่ฉ้อฉล ความรุนแรงหรือเหตุอื่นที่เป็นปรปักษ์ต่อรัฐรวมถึงถึงการช่วยเหลือจับกุมอาชญากรรม และเป็นหลักประกันต่อความสะอาดสบายโดยทั่วไป สุขภาพอนามัย ความเจริญรุ่งเรืองของรัฐโดยการรักษาความสงบเรียบร้อย และเป็นประกันให้เกิดความมั่นใจว่า ประชาชนจะไม่ถูกรบกวนสิทธิของแต่ละบุคคลโดยใช้กฎหมายของรัฐเป็นเครื่องมือ¹²

ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาเคยให้ความหมายไว้ว่า "เป็นอำนาจรัฐบาลและรัฐสภาสุดแต่ที่ฝ่ายใดสามารถทำการใดได้เพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยของสาธารณชน ความปลอดภัยศีลธรรมและสวัสดิการทั่วไป ซึ่งว่าโดยรวบยอดแล้วก็คือ อำนาจในการปกครองดูแลทั้งมนุษย์และทรัพย์สินต่าง ๆ นั้นเอง"¹³

ทฤษฎีอำนาจรัฐ "Police Power" เป็นทฤษฎีในกฎหมายมหาชน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศที่ใช้ Common Law ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐ

¹² Black 's Law Dictionary by Henry Campbell Black, 4th ed (St. Paul Minn : West Publishing Co., 1968), p.1317.

¹³ วิชาญ เครื่องงาม , "มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์", อ้างถึง License Cases.5 How , 504, 583 (1847), หน้า 75.

อเมริกาและเวลส์ เป็นต้น แต่ก็สามารถนำมาอธิบายอำนาจรัฐในทางกฎหมายมหาชนได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจของตำรวจตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษแต่ประการใด เดิมอำนาจนี้เป็นส่วนหนึ่งของพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ แต่ในระบอบประชาธิปไตยหมายถึงอำนาจทั่วไปของรัฐในฐานะผู้ใช้อำนาจอธิปไตย¹⁴

คงเป็นที่ยอมรับกันว่า รัฐมีอำนาจชนิดหนึ่งเรียกว่า "Police Power" หรืออำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ แม้ว่าจะมีหลักประกันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีให้ใครทำอะไรละเมิดได้ก็ตาม แต่การเป็นเจ้าของและการใช้สิทธิทั้งหมดก็ขึ้นอยู่กับ "Police Power"¹⁵ ซึ่งแต่ก่อนได้มีการใช้อำนาจ "Police Power" อย่างเข้มงวดตรงไปตรงมาในปัจจุบันได้ใช้อำนาจนี้อย่างกว้างขวางเพราะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสภาพการทางสังคมจึงมิได้จำกัดอยู่แต่เพียงว่ารัฐมีอำนาจในการคุ้มครองชีวิตร่างกาย สุขภาพ อนามัยทรัพย์สิน หรือเสรีภาพเท่านั้น แต่ยังหมายถึงรัฐมีอำนาจในการจัดสร้างให้สังคมมีระเบียบแบบแผนและกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมของรัฐนั้นให้มีระเบียบที่ดี เพื่อช่วยให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายและไม่ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจ "Police Power" ในการที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลความสงบเรียบร้อยภายในสังคม อำนาจรัฐในการจัดสร้างสังคมที่มีระเบียบแบบแผนและกำหนดพฤติกรรมที่เป็นระบบดังกล่าวนั้นกระทำได้โดยองค์กรนิติบัญญัติตรากฎหมายที่จำเป็น และเหมาะสมในการส่งเสริมความสะดวกสบายและคุ้มครองป้องกันรักษาความสงบเรียบร้อยของสาธารณะออกใช้บังคับ ในการปฏิบัติจะกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนก็ได้ อำนาจ "Police Power" ของการ

¹⁴ Mozley and Whiteley's Law Dictionary, 1970, p. 75.

¹⁵ American Jurisprudence, "Police Power", p. 598.

จัดทำกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็เพื่อให้เป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมความสะอาดสงบเรียบร้อยและคุ้มครองป้องกันรักษาความสงบเรียบร้อย

ในการนี้รัฐอาจตรากฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับการจำแนกตัวบุคคลกล่าวคือกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในการใช้ คำนำนาม ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุลชั้น ในรูปแบบของกฎหมายมหาชน เพื่อมิให้สังคมนั้น ๆ สับสน และเกิดความเข้าใจผิดในการเรียกขานตัวบุคคล หรือรัฐอาจตราเป็นกฎหมายเอกชน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตลอดจนพระราชบัญญัติอื่น ๆ ในการใช้อำนาจรัฐทางด้านการบริหาร รัฐต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุม สอดส่อง ดูแล และเร่งรัดให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดตลอดจนจัดให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเพื่อรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจรัฐฝ่ายตุลาการก็ต้องจัดให้มีองค์กรพิจารณาพิพากษา หากมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น หรือกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ดังกล่าวข้างต้น

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีอำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย (Police Power) ที่ว่ารัฐมีอำนาจในการออกกฎหมายตลอดจนกำหนดให้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและคุ้มครองประชาชน ในอันที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสะอาดสงบ มีระเบียบแบบแผนที่ดีไม่สับสนไม่วุ่นวายซึ่งเราจะเห็นได้ในรูปของทฤษฎีของกฎหมายมหาชน ดังกล่าวมาแล้ว หากพิจารณาในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศฉบับที่ผ่านมา¹⁶ ก็ได้กำหนดในเรื่องที่เกี่ยวข้อกับการเรียกขานชื่อบุคคลแต่ละคนเช่นกันจะเห็นได้

¹⁶ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ประกาศยึดอำนาจการปกครองยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 และจัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่

จากมาตรา 57 และมาตรา 64 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ที่กำหนดเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐว่า "รัฐต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน และดำเนินการใช้ชีวิตโดยปกติสุข" และ "รัฐพึงส่งเสริม และรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ" เพราะนอกจากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีงามของประชาชนแล้ว การเรียกขานชื่อบุคคลแต่ละคนยังเป็นมรดกตกทอดมาแต่โบราณซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของชาติอย่างหนึ่งก็ว่าได้ เพราะวัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่ง ทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใด กลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการ และทุกสิ่ง ทุกอย่างที่คิด และทำ ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม¹⁷

ภาษาเป็นสื่อซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ใช้กันทุกวัฒนธรรม ที่มีทั้งภาษาพูดภาษาเขียน หรือสัญลักษณ์อื่นที่ใช้แทนความหมาย มนุษย์เรียนรู้จากสัญลักษณ์โดยใช้ความเข้าใจ และกำหนดไปว่าสิ่งนั้น สิ่งนี้หมายถึงอะไร ภาษาจึงช่วยให้มนุษย์ได้แสดงความรู้สึก และทำความเข้าใจกับผู้อื่นได้¹⁸ และการที่จะทราบว่าใครเป็นใคร มีรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ สูง ต่ำ ดำ ขาว อย่างไร วัฒนธรรมของทุกชาติ ใช้สื่อความหมายคล้ายคลึงกันหมดคือ ภาษา แม้บางประเทศ หรือสังคมบางกลุ่ม อาจจะยังไม่มีภาษาเขียนก็ยังใช้สื่อสำหรับความหมาย ทางภาษาพูด หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ แต่สำหรับประเทศไทยการจะทำความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้ เราใช้สื่อความหมายทางวัฒนธรรมภาษาทั้งภาษาเขียน และภาษาพูด รวมทั้งสัญลักษณ์อื่น ๆ ด้วย

¹⁷ สุภัตตรา สุภาพ , สังคมวิทยา , พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ.2528) , หน้า 35.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 37.

2. ความจำเป็นในการจำแนกตัวบุคคล (Public Interest)

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ชอบอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และไม่อาจจะแยกออกมาอยู่ตามลำพังได้ ยกเว้นบุคคลบางประเภท เช่น ฤาษี นักโทษ เป็นต้น^{1๐} ปกติแล้วมนุษย์จะอยู่เป็นกลุ่มสังคม มนุษย์จึงต้องมีการติดต่อสัมพันธ์และต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อความอยู่รอด และการเข้าอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มช่วยให้แต่ละคนสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ด้วยความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

การที่มนุษย์มารวมกันอยู่เป็นสังคมในชุมชนของสังคมนั้น ๆ มนุษย์ก็ย่อมจะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และการที่จะรู้ว่าใครเป็นใครเราจะรู้ได้จากการเรียกขานชื่อบุคคลซึ่งแต่เดิมมามักจะเรียกบุคคลด้วยชื่อ และระบุว่า เป็นบุตรผู้ใดกับระบอบ้านควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้รู้ว่าหมายถึงบุคคลผู้ใด^{๒๐} อาจจะเป็นเพราะว่าในสมัยก่อนมนุษย์ยังไม่รู้จักคิดค้นระเบียบของสังคมในการเรียกขานชื่อบุคคลที่ประกอบไปด้วย ชื่อตัว ชื่อรอง และชื่อสกุล ดังเช่นในปัจจุบัน แต่เพียงแค่นี้ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความแตกต่างของบุคคลคนหนึ่งที่มีไปจากคนอื่น ๆ ในที่ซึ่งหลาย ๆ คนได้ใช้ชื่อเดียวกัน^{๒๑} ครั้นเมื่อมนุษย์เจริญขึ้น มีการใช้หลักเหตุผลความคิดและการศึกษาซึ่งน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางสังคมมนุษย์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะ

^{1๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า 100.

^{๒๐} จิตติ ดิงศภัทย์ , กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบุคคล , หน้า 21.

^{๒๑} B.Yongbae Davies , "Name," Vols. 57 ,

ทางสังคมที่ผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของความสัมพันธ์ของมนุษย์ จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้สังคมเจริญขึ้น จำนวนประชากรก็มากขึ้น การติดต่อสื่อสารระหว่างกันก็ย่อมจะมีมากขึ้นตามลำดับด้วย มนุษย์จึงต้องพยายามที่จะศึกษาและคิดค้นวิธีการที่จะใช้สัญลักษณ์แสดงแทนตัวบุคคลขึ้นมา การใช้สัญลักษณ์แสดงแทนตัวบุคคลดังกล่าวเราอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการจำแนกตัวบุคคลที่มีจุดประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลคนหนึ่งที่แตกต่างกันไปจากบุคคลอื่น ๆ ปัจจุบันไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกประหลาดอะไร แต่กลับกลายเป็นสิ่งสำคัญเพิ่มมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง²²

การเรียกขานบุคคลด้วยชื่อและระบุว่าเป็นบุตรผู้ใด ดูเหมือนว่าจะ เป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความสับสนขึ้นมาเลย แต่กลับเป็นปัญหายุ่งยากให้กับมนุษย์ เพราะต้องเรียกชื่อบุคคลนั้น ๆ และต้องระบุชื่อ บิดา มารดา เช่นนายคำบุตร ของนายแดง นางเขียว เป็นต้น ในบางครั้งยังระบุไปถึงภูมิลำเนาของผู้นั้นอีก จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ต้องคิดค้นกำหนดสิ่งที่จะใช้เรียกขานแทนตัวบุคคลขึ้นมา เพื่อจะได้จำแนกแจกแจงบุคคลแต่ละคนว่ามีชื่อเสียงเรียงนามว่าอะไร มีเทือกเถาเหล่ากอมาจากไหน

ในการกำหนดการเรียกขานตัวบุคคล หากจะปล่อยให้ต่างคนต่างใช้ต่างคนต่างกำหนดหลักเกณฑ์ของตัวเองขึ้นมาโดยไม่มีระบบหรือระเบียบเข้ามาเป็นข้อจำกัด ความสับสน วุ่นวายก็อาจจะเกิดขึ้นแก่สังคมนั้น ๆ ดังนั้น กรณิดังกล่าวเป็นเรื่องของสังคมทั่วไปรัฐจึงต้องเข้ามามีส่วนในการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ความสับสนวุ่นวายเป็นเรื่องของความสงบเรียบร้อยของประชาชนและยังเป็นเรื่องของความสะอาดสบายอีกด้วย

²²Susan Deller Ross , The Rights of Women 3 th

(USA : Published by Avon , December 1973) , p. 239.

ซึ่งถือว่าเป็นจุดประสงค์หนึ่งของ "Police Power" ที่รัฐย่อมมีอำนาจใช้ เพื่อให้สังคมสงบสุข ปราศจากความสับสน รัฐอาจจะตรากฎหมายเกี่ยวกับเรื่อง การจำแนกตัวบุคคลขึ้นเพื่อให้บังคับแก่ประชาชนภายในสังคม หากไม่ปฏิบัติตาม อาจจะได้รับโทษ

และหากจะเปรียบเทียบกับ การตั้งชื่อพืช หรือสัตว์ในทางชีววิทยาแล้ว จะเห็นว่าก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก การตั้งชื่อพืชก็ตั้งสัตว์ก็ดี ก็เพื่อที่จะ ได้รู้กันว่ากำลังกล่าวถึงพืชหรือสัตว์พวกไหน กลุ่มไหน ชนิดไหน ตลอดจน กระทั่ง ตัวไหนเป็นต้น²³ เปรียบกับคนเรา ก็ต้องมีชื่อตัว ชื่อสกุล จึงจะรู้ว่า ใครเป็นใคร แม้แต่ในภาษาไทยเราเองยังเรียกแตกต่างกันไปเช่น ช้างทาง ภาคเหนือเรียก จ้าง เสือเรียก เสี้ย และยิ่งกว่านี้ทางภาคกลางเรียก มั่นเทศ เชียงใหม่เรียกว่า มั่นแกว ภาคใต้เรียกว่า มั่นสำปะหลัง และภาคกลางเรียก สัปรด ภาคใต้เรียก ชานัด ภาคอีสานเรียก หมายนัด เป็นต้น ฉะนั้นถ้าเรามี หลักในการตั้งชื่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะ เป็นพืชหรือสัตว์ให้เป็นระเบียบสากลทั่วโลก ก็จะเป็นการง่ายขึ้นมากอย่าง เอนกประการ

ชนชาติแต่ละชาติจะเรียกชื่อสามัญของสิ่งมีชีวิตได้ต่าง ๆ กัน แม้แต่ ชนชาติเดียวกันต่างถิ่นฐานกันก็ยัง เรียกต่างกันด้วยคำที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นไม่เป็น ปัญหาสำหรับสมัยก่อน ๆ เพราะใช้กันในท้องถิ่นแคบ ๆ แต่ต่อมาเมื่อมีการ ติดต่อถึงกันได้สะดวก มีความรู้กว้างขวางรู้จักสิ่งมีชีวิตมากยิ่งขึ้น สิ่งมีชีวิตชนิด เดียวกันก็อาจจะมีการกระจายอยู่ทั่วไปในโลก ดังนั้นการเรียกชื่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน ทำให้เกิดความสับสนขึ้น ถ้าชนชาติหนึ่งเรียกอย่างหนึ่งและชนชาติอื่น ๆ เรียก ชื่ออีกอย่างหนึ่งทั้ง ๆ ที่เป็นชนิดเดียวกันจะทำให้มีความเข้าใจตรงกันได้อย่างไร

²³ คลุ้ม วัชโรบล , ชีววิทยา , (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช , พ.ศ. 2523) , หน้า 101.

นักชีววิทยาจึงเห็นควรให้มีชื่อหนึ่งเรียกว่า ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) เป็นชื่อของสิ่งมีชีวิตที่นักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกใช้เหมือนกัน²⁴

การจัดแบ่งจำพวกของพืชและสัตว์ในปัจจุบันนิยมจำแนกออกเป็นชั้นอย่างคร่าว ๆ ได้ดังนี้²⁵

Kingdom	-	อาณาจักร
Phylum	-	ไฟลัม
Class	-	ชั้น
Order	-	อันดับ
Family	-	วงศ์หรือครอบครัว
Genus	-	สกุล
Species	-	ชนิด

นอกจากนี้ ยังมีผู้ใช้คำว่า Grade, Branch, Cohort, Section ในระหว่าง Phylum กับ Class อีกด้วย ตัวอย่างเช่น มนุษย์ได้จัดแบ่งอยู่ในอาณาจักรสัตว์ (Animal Kingdom)

ไฟลัม คอร์ดาต้า (Phylum Chordata ได้แก่ พวกที่มีโนโตคอร์ดอยู่กลางสันหลัง)

ชั้นแมมมาเลีย (Class Mammalia ได้แก่ พวกสัตว์ดุนนม)

อันดับ ไพรเมท (Order Primates ได้แก่ พวกที่มี แขน ขา ยาว มีนิ้ว 5 นิ้ว ลูกตาอยู่ข้างหน้า)

²⁴ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , ชีววิทยา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2515), หน้า 112 - 113.

²⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 103.

วงศ์ โฮมินอยเดีย (Hominoidea ได้แก่ พวกแขนสั้นกว่าชา เดิน
2 ชา ตั้งตรงไม่มีหาง หัวสมองใหญ่)

สกุล โฮโม (Genus Homo)

ชนิด ชาเปียน (Species Sapiens)

ชื่อวิทยาศาสตร์ของคนคือ Homo Sapiens. แต่คนเรามีหลายชนิด
(Species) ซึ่งแตกต่างกันตามถิ่นที่อยู่ คนยุโรปต่างกับคนเอเชียอยู่คนละ
Species เป็นต้น

นอกจากนี้ในการจำแนกจำนวนพืชและสัตว์นั้นยังจะได้พิจารณาจาก
สิ่งต่อไปนี้ คือ^{๒๐}

1. สัณฐานวิทยาเปรียบเทียบ (Comparative morphology) เกี่ยวกับรูปร่างภายนอก
2. กายวิภาคเปรียบเทียบ (Comparative anatomy) เกี่ยวกับอวัยวะภายใน
3. ชากโบราณวิทยา (Palaeontology) ต่อเนื่องเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร
4. สรีรวิทยาเปรียบเทียบ (Comparative physiology)
5. เซลล์วิทยา (Cytology) และพันธุศาสตร์ (Genetics) ศึกษาลักษณะเซลล์จำนวนโครโมโซมและการผสมพันธุ์ซึ่งจะไม่ได้ผลหากผสมพวกที่ใกล้เคียงกันคือมาจากบรรพบุรุษร่วมกัน ข้อนี้สำคัญมาก
6. ทางเลือดและน้ำเหลือง (Serology)
7. นิเวศวิทยา (Ecology) เกี่ยวกับภูมิประเทศที่แวดล้อม
8. ภูมิศาสตร์ (Geography) เกี่ยวกับแหล่งที่อยู่

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า 105.

จะเห็นได้ว่าแม้แต่พืชและสัตว์ยังมีหลักในการจำแนกเป็นลักษณะที่เป็นสากลที่ เมื่อทุกคนได้รู้ชื่อ ชื่อสกุล วงศ์ ฯลฯ จะทราบได้ทันทีว่าเป็นพืชหรือสัตว์ชนิดไหน มนุษย์เราก็น่าที่จะเป็นเช่นนั้น เมื่อมนุษย์เราถูกจำแนกตามหลักการตั้งชื่อในทางวิทยาศาสตร์แล้ว แต่ละบุคคลก็ต้องมีชื่อตัว ชื่อสกุลระบุเฉพาะเจาะจงลงไป เพื่อจะรู้ว่าใครเป็นใคร แม้ว่าจะไม่ละเอียดเท่ากับพืชหรือสัตว์ก็ตาม แต่ก็เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมมนุษย์ปัจจุบันที่จะต้องมีการจำแนกในตัวบุคคลที่แน่นอน จากที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงอาจสรุปถึงความจำเป็นที่ต้องมีการจำแนกตัวบุคคลโดยพิจารณาจากประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ปัจจุบันได้ดังนี้ คือ

1. ความจำเป็นในทางประวัติศาสตร์

ในการปกครองและการเรียกพลเข้าประจำการในการทำศึกสงครามในสมัยก่อนซึ่งขณะนั้นสังคมยังไม่สลับซับซ้อนจำนวนประชากรก็ยังไม่มาก ผู้ปกครองจำเป็นต้องทราบรายละเอียดของผู้ใต้ปกครองเพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแลความทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์ และหากยามใดมีศึกสงครามเกิดขึ้น แม่ทัพ นายกองจะได้เรียกตัวเข้าประจำการได้ถูกต้อง ดังเช่นของประเทศไทยมีการตรากฎหมายตราสามดวงที่มีบทบัญญัติใน "พระโอยการบานแผนก" ว่าด้วยมูลคดีวิวาทในเรื่องแบ่งปันบานพะแนงหมู่ชากันตามฝ่ายทหาร พลเรือนให้เจ้าหมู่ยื่น "เถ็บียนหางว่าวหมู่ไพร่หลวงและภักพวก สมกำลัง เลวไท เลวทาชขึ้นไว้แก่พระสัสดีซ้ายขวา" ซึ่งเป็นทำนองที่รัฐจัดให้มีการขึ้นทะเบียนไว้เพื่อจะได้ทราบชื่อเท็จจริงของบุคคลทุกคนภายในรัฐ²⁷ ในการขึ้นทะเบียนดังกล่าวก็ต้องการระบุชื่อตัว ชื่อพ่อ ชื่อแม่ชื่ออะไร อยู่บ้านไหนเพื่อความสะดวกในการติดต่อเรียกพล

²⁷ กรมศิลปากร , กฎหมายตราสามดวง (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อุดมศึกษา (แผนกการพิมพ์) , 2521) , หน้า 179.

2. ความจำเป็นในการติดต่อสื่อสาร

เหตุผลที่สำคัญที่สุดก็เพื่อมิให้มีความเข้าใจผิดในตัวบุคคล ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพราะยิ่งนานวันสังคมเจริญมากขึ้น จำนวนประชากรมากขึ้นการคมนาคมก็เจริญมากขึ้นเป็นลำดับยิ่งในปัจจุบันการไปมาหาสู่ระหว่างกันสะดวกสบายกว่าแต่ก่อนมาก การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลก็มีความจำเป็นมากเป็นทวิคูณ กิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ดำเนินการไปในทุก ๆ เรื่องที่มีความสำคัญต่อกันก็ต้องมีการใช้ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล หรือบางทีอาจใช้นามแฝงหรือนามสมมุติประกอบเป็นสัญลักษณ์แทนตัวบุคคลนั้น ๆ การที่มีการจำแนกตัวบุคคลขึ้นมา ก็เพื่อให้รู้แน่ชัดว่าใครติดต่อกับใครระบุตัวได้แน่นอนชัดเจนซึ่งก็คล้ายคลึงกับเหตุผลในการจำแนกพืชหรือสัตว์ในทางชีววิทยา

นอกจากนี้ เพื่อให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยหากได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการจำแนกตัวบุคคลเป็นมาตรฐานเพื่อให้มีการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จะเป็นผลให้การเรียกขานตัวบุคคลมีความสะดวกสบายและเข้าใจง่ายต่อการใช้ในการสื่อสาร และยังก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยไม่สับสนไม่วุ่นวายภายในสังคมชุมชนนั้น ๆ อีกด้วย

3. ความจำเป็นในทางชาติพันธุ์วิทยา

เหตุผลในทางชีววิทยาที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในทางพันธุศาสตร์ห้ามให้มีการผสมพันธุ์กันในระหว่างพวกที่มาจากบรรพบุรุษร่วมกัน ดังนั้นหากได้มีการจำแนกตัวบุคคลแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลว่า บุคคลผู้นั้นมีชื่อตัว ชื่อสกุล ว่าอะไร หากรู้ว่าบุคคลที่จะสมรสด้วยมีชื่อสกุลเดียวกันก็ควรหลีกเลี่ยงไม่ควรจะสมรสกัน เพราะหากได้สมรสกันจะเกิดผลเสียแก่บุตรที่เกิดมา เพราะโอกาสที่ลักษณะด้อยจะปรากฏขึ้นในชั้นลูก ชั้นหลานเป็นเปอร์เซ็นต์สูง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในประวัติศาสตร์ ก็คือการแต่งงานกันระหว่างผู้สืบสันดานจากบรรพบุรุษในตระกูลเดียวกันของราชวงศ์พระนางวิคตอเรีย ทำให้ลูกหลานที่เกิดมาเป็นโรคฮีโมฟีเลีย (Hemophilia) คือโรคโลหิตไหลไม่หยุดหากมี

ขาดแคลนเพราะขาดสารบางชนิด ซึ่งเป็นโรคที่ถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์²⁸ ตามหลักกฎหมายครอบครัวโดยทั่วไป จึงบัญญัติเป็นเงื่อนไขห้ามสมรสกันในระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือร่วมบิดา หรือร่วมมารดาเดียวกัน²⁹

4. ความจำเป็นในการใช้สิทธิและกำหนดหน้าที่ของบุคคล

การจำแนกตัวบุคคลแต่ละคนในชุมชนก็เพื่อประโยชน์แก่การใช้สิทธิและหน้าที่ บุคคลจึงต้องมีชื่อตัว ชื่อสกุล และชื่อบุคคลต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเพราะโดยปกติมนุษย์มีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ แต่หากปล่อยให้มนุษย์ใช้ความมีเสรีภาพ ดังกล่าว อาจจะเป็นการรบกวนต่ออีกคนหนึ่งหรือต่อมหาชนก็ได้ จึงเป็นความจำเป็นที่การจำแนกตัวบุคคลจะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่จะมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาละเมิดโดยการนำเอาชื่อ ชื่อสกุลของบุคคลไปใช้ในทางที่เสื่อมเสีย ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องให้ผู้ละเมิดระงับการใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล นั้นได้ ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 18 และหากได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแน่นอนชัดเจนก็จะเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นที่เป็นคุณแก่ผู้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมาย หากมีผู้ใดกล่าวอ้างโต้แย้ง ก็เป็นหน้าที่ของผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบถึงความถูกต้องนั้น ตามกฎหมายไทย ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84

²⁸ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี , ชีววิทยา , หน้า 35.

²⁹ เงื่อนไขเช่นนี้กฎหมายครอบครัวของไทยห้ามเฉพาะชายหญิงที่เป็นญาติร่วมสายโลหิตโดยตรงเท่านั้น จะเห็นได้จาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 มาตรา 1450 แต่กฎหมายหลาย ๆ ประเทศห้ามแม้แต่เป็นญาติสายข้างเคียง เช่น ลูกพี่ ลูกน้อง ลูกหลาน อาหลาน ฯลฯ ซึ่งปรากฏว่ากฎหมายบางประเทศมีบทลงโทษถึงขั้นจำคุกไว้ด้วย เช่น ประมวลกฎหมายแพ่ง รัฐอลาบามา หมวด 14 มาตรา 325.

จึงอาจกล่าวได้ว่า การจำแนกตัวบุคคลเป็นประโยชน์ของสาธารณะที่รัฐจำเป็นต้องเข้ามาดำเนินการให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติปราศจากความสับสนอลหม่าน ในบางครั้งอาจจะกระทบกระทั่งกันต่อสิทธิส่วนบุคคลบ้างแต่เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแล้วบุคคลอาจจะต้องเสียสละสิทธิบางส่วนของตนไป เมื่อใดก็ตามที่สังคมนั้น ชุมชนนั้นมีการใช้การเรียกขานตัวบุคคลหรือการจำแนกตัวบุคคลมีระบบระเบียบหลักเกณฑ์ที่ดี ความสงบสุข ความสะดวกสบายก็ย่อมเกิดขึ้นแก่มนุษย์ในสังคม เมื่อนั้น หากไม่มีระบบ ระเบียบหลักเกณฑ์ในการจำแนกตัวบุคคลเมื่อนั้น สังคมมนุษย์นั้น ก็อาจจะประสบความไม่สงบในที่สุด

(3) เสรีภาพส่วนบุคคล (Individual Right)

มนุษย์มีลักษณะเป็นทั้งปัจเจกชนและสัตว์สังคม กล่าวคือ มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อความอยู่รอด ดังนั้น เมื่อมนุษย์เกิดมาก็ย่อมมีสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ในอันที่จะดำรงชีวิตและรวมกันอยู่ได้เป็นคณะ สิทธิเสรีภาพและหน้าที่เหล่านี้ย่อมมีขึ้นจากสภาพตามธรรมชาติแห่งการเป็นมนุษย์นั่นเอง³⁰ กระนั้นก็ตาม การใช้สิทธิเสรีภาพในการที่จะดำรงชีวิตของตนเอง หรือกระทำการอันใดก็ได้ตามความพอใจนั้นจะต้องไม่ขัดต่อประโยชน์ของส่วนรวมเพราะหากปล่อยให้มนุษย์ใช้ความมีสิทธิเสรีภาพนี้โดยไม่จำกัดแล้ว การกระทำตามสิทธิเสรีภาพของคนหนึ่งอาจจะเป็นการรบกวนต่ออีกคนหนึ่งหรือต่อมหาชน ในการดำเนินชีวิตหรือ

³⁰ ประชุมกฎหมายมหาชนและเอกชน ของปรีดี พนมยงค์ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2526 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 วัน แห่งอัฐัญกรรมของผู้ประศาสน์การ ปรีดี พนมยงค์ 9 สิงหาคม 2526) , หน้า 150.

การกระทำใด ๆ ของแต่ละคนจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์มีเสรีภาพพอสมควรที่จะสร้างบุคลิกภาพของตนเองโดยมีความเสมอภาคในการให้ปัจจัยที่มีอยู่เพื่อใช้เสรีภาพนั้น³¹

ความเป็นอิสระหรือเสรีภาพ หมายถึงความอิสระที่บุคคลอาจจะกระทำใด ๆ ก็ได้โดยไม่เป็นที่รบกวนละเมิดต่อบุคคลอื่น³² แต่หากจะกล่าวถึงความหมายของคำว่าเสรีภาพส่วนบุคคลแล้ว ก็หมายถึงความสามารถต่าง ๆ ของบุคคลที่จะดำเนินชีวิตส่วนตัวได้โดยเสรีภาพในขอบข่ายของสังคมที่เป็นระบบ³³ หรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เสรีภาพส่วนบุคคลก็คือ สิทธิส่วนตัวของบุคคลอันประกอบไปด้วย เสรีภาพในร่างกาย การดำรงชีวิตที่มีความเป็นส่วนตัวซึ่งได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย มิให้ใครมาล่วงเกิน อันได้แก่ สิทธิส่วนตัวภายนอกคือ ชื่อ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายประจำตระกูล ฯลฯ เป็นต้น³⁴

เสรีภาพส่วนบุคคลตามแนวความคิดของฝ่ายตะวันตก เห็นว่า เสรีภาพส่วนบุคคลมีความเกี่ยวพันโดยตรงกับอุดมการณ์ทางการเมือง โดยเฉพาะอุดมการณ์ประชาธิปไตยเสรีนิยม (Liberal Democratic Ideology) ซึ่งเป็นความเชื่อของคนที่มีต่อหลักการซึ่งมีอยู่ในทฤษฎีประชาธิปไตยและได้นำเอา

³¹ ชาญชัย แสงวงศ์ , คำอธิบายวิชาปัญหาชั้นสูงในกฎหมายมหาชน 1 ชั้นปริญญาโทคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2524 , หน้า 2.

³² ประชุมกฎหมายมหาชน และเอกชน ของปรีดา พนมยงค์ , หน้า 151.

³³ ชาญชัย แสงวงศ์ , คำอธิบายวิชาปัญหาชั้นสูงในกฎหมายมหาชน 1 , หน้า 11.

³⁴ ชูชีพ ปิณฑะสิริ , "การละเมิดสิทธิส่วนตัว" (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2526) , หน้า 1.

ความเชื่อมายึดถือไว้เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจปัญหาสำคัญ ๆ ในชีวิต ดังนั้น เมื่อเรากล่าวถึงประชาธิปไตยในฐานะเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง เราหมายถึง ประชาธิปไตยที่เป็นวิถีชีวิต³⁵ สำหรับปรัชญาการเมืองที่เป็นบ่อเกิดของทฤษฎี ประชาธิปไตยก็คือปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งมีแนวความคิดว่า บุคคลแต่ละคนมีความสำนึกว่าตนมีพลังความคิดที่สามารถจะกำหนดวิถีชีวิตของตน ได้อย่างอิสระจึงก่อให้เกิดการเรียกร้องให้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล³⁶ และมองความสัมพันธ์ระหว่างคนกับรัฐว่า รัฐมีอยู่เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ บุคคลในสังคมมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย และสมบูรณ์มากกว่าที่จะถือว่ารัฐเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเหนือบุคคล ปัจเจกนิยมมีรากฐานมาจากความคิดของพวกสโตอิก (Stoic) ที่เชื่อว่ามนุษย์ในสภาวะธรรมชาติสมบูรณ์นั้นเป็นอุดมคติที่สูงส่งของชีวิต การที่มนุษย์จะบรรลุสภาวะดังกล่าวได้มนุษย์จะต้องมีความเป็นตัวของตัวเองและ รู้จักการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล ความมีเหตุผลจะช่วยให้มนุษย์รู้จักแยกแยะว่าสิ่งใด เป็นความดีหรือความชั่วได้ แก่นแท้ของความเป็นมนุษย์จึงอยู่ที่ความสามารถที่จะ ใช้เหตุผล ซึ่งเป็นพรสวรรค์ให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์โลกอื่น ๆ³⁷

ตามแนวความคิดของฝ่ายตะวันตกก็เป็นแนวความคิดที่คล้าย ๆ กับ นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น รุสโซ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ที่ได้แสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับเสรีภาพส่วนบุคคล อันอาจสรุปความเห็นของท่านเหล่านี้ได้ว่า

³⁵ พันธ์ ทศนียนนท์ , "สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย," วารสารนิติศาสตร์ 11 (พ.ศ.2523) : หน้า 433. (อ้างถึง Friedman , Legal Theory (1962), p. 73)

³⁶ ชูชีพ ปิณฑะสิริ , "การละเมิดสิทธิส่วนตัว", หน้า 6.

³⁷ พันธ์ ทศนียนนท์ , "สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย", หน้า 433.

มนุษย์ควรมีเสรีภาพที่จะคิด จะทำอะไร หรือแม้แต่จะเลือกวิถีชีวิตตนเองได้ตามความพอใจ แต่ต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายใด ๆ แก่บุคคลอื่น โดยหลักทั่วไปแล้ว การตรากฎหมายริดรอนหรือควบคุมเสรีภาพของเอกชน เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เว้นแต่ การใช้เสรีภาพดังกล่าวจะก่อให้เกิดอันตรายหรือเสียหายต่อเอกชนหรือสังคม ความเสียหายดังกล่าวต้องมีลักษณะที่แน่นอน จึงจะเป็นเหตุผลที่อาจใช้สนับสนุนในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับควบคุมความประพฤติดังกล่าวได้ด้วย³⁸

หากพิจารณาเสรีภาพส่วนบุคคลตามแนวความคิดของฝ่ายตะวันตกแล้ว จะเห็นว่า การใช้ชื่อบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิส่วนตัวอย่างหนึ่ง ที่ใครจะใช้อย่างไรก็ได้ หากมิได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่ถ้าหากมีการใช้ชื่อบุคคลโดยไปรบกวนสิทธิของผู้อื่นและหากเล็งเห็นว่าถ้าปล่อยให้บุคคลใช้ชื่อบุคคลโดยไม่มีขอบเขตอันจำกัดแล้ว รัฐก็มีสิทธิที่จะตรากฎหมายชื่อบุคคลออกใช้บังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม แม้จะเป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ตามแต่เพื่อความจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อย รัฐย่อมใช้อำนาจรัฐ (Police Power) เข้ามาจัดการเพื่อให้สังคมสงบสุขได้

เสรีภาพส่วนบุคคลตามแนวความคิดของกฎหมายไทย หากพิจารณาสังคมไทยแต่โบราณจะเห็นว่า ค่านิยมในทางการเมืองมีลักษณะเป็นการยอมรับอำนาจรัฐโดยไม่มีข้อโต้แย้งเพราะว่าผู้ปกครอง คือ พระมหากษัตริย์นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา การได้มาซึ่งตำแหน่งพระมหากษัตริย์จะต้องช่วงชิง

³⁸ รองพล เจริญพันธ์ , นิติปรัชญา. ภาค 1: ทฤษฎีทั่วไปว่าด้วยกฎหมายกับรัฐ , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชาชน จำกัด, 2528), หน้า 102.

กันด้วยอำนาจทางทหาร ผู้ใดมีกำลังทหารมากที่สุดก็มักจะได้ขึ้นเสวยราช มิได้มีการสืบราชสันตติวงศ์กัน เช่นในสมัยกรุงสุโขทัยการปกครองบ้านเมืองจึงขึ้นอยู่กับอำนาจเด็ดขาดของทหาร และถูกผูกขาดอยู่กับชนชั้นสูงคือ พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางฝ่ายทหารกับพลเรือนเท่านั้น เสรีภาพส่วนบุคคลในฐานะที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจรัฐจึงเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในวิสัยของคนไทยที่จะมีทัศนคติเช่นนั้นได้³⁰ จวบกระทั่งได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แนวความคิดในการปกครองด้วยการมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นหลักสูงสุดในการปกครองบ้านเมืองก็ถูกนำมาใช้แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ซึ่งประกาศใช้เพียง 3 วัน หลังการแปลงเปลี่ยนแปลงการปกครองและเป็น "คอนสติติวชัน" ฉบับแรกของไทยแม้จะไม่เรียกตัวเองว่าเป็นรัฐธรรมนูญก็ตามมิได้รับรองหรือกล่าวถึงหลักประกันสิทธิเสรีภาพใด ๆ ของราษฎรเลย นอกจากสิทธิในการออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัดเท่านั้น⁴⁰ เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับแรกได้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 เริ่มกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ละเอียดยิ่งขึ้นแต่เป็นการกล่าวไปในมาตราเดียวกัน ได้แก่ ความเสมอภาค เสรีภาพในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ นอกเหนือ

³⁰ พันธ์ ทศนียานนท์, "สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย", หน้า 440.

⁴⁰ วิษณุ เครืองาม, "สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ," รัฐสภาสาร 38 (มกราคม 2533) : 6.

ไปจากสิทธิเลือกตั้งแล้ว จากนั้นก็มีปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้น สลับกับการปกครองแบบรัฐสภาเรื่อยมาทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญนับถึงปัจจุบันจำนวนหลายฉบับแล้ว แต่จะเรียกกันตามโอกาสและวาระที่ได้จัดทำขึ้นบางครั้งก็เรียกกฎหมายรัฐธรรมนูญบ้าง รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรบ้างแต่แทบทุกฉบับก็จะมีการกล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพในเรื่องต่าง ๆ มากบ้าง น้อยบ้าง แล้วแต่เจตนารมณ์ของผู้มีอำนาจจัดทำแต่พอสรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญแก่สิทธิเสรีภาพมากที่สุด รัฐธรรมนูญฉบับปี 2492 กับปี 2511 บัญญัติเหมือนกันและให้หลักประกันที่ดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2521 ให้หลักประกันที่ดีแต่จะไม่เทียบเท่า 3 ฉบับที่กล่าวมาอย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญปี 2492 นับได้ว่ามีความสำคัญมากในเรื่องนี้ เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติแยกแยะ และให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพในชีวิต และร่างกายอย่างกว้างขวาง เป็นแบบฉบับของรัฐธรรมนูญฉบับหลัง ๆ ที่บัญญัติในลักษณะเดียวกันต่อมา⁴¹

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2521 ซึ่งได้ประกาศใช้และมีผลบังคับเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ.2521 ซึ่งปัจจุบันได้ถูกยกเลิกโดยประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 3 รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ในหมวด 3 รวม 24 มาตราส่วนใหญ่เป็นสิทธิและเสรีภาพตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2492 , 2511 และ 2517 กล่าวโดยสรุปแล้ว หัวข้อสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2521 มีดังนี้⁴²

1. ความเสมอภาค
2. สิทธิทางการเมือง

⁴¹ โภคิน พลกุล , "รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย, "วารสารนิติศาสตร์ 14 (พ.ศ. 2527) : 100.

⁴² วิษณุ เครืองาม. "สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ", หน้า 10.

3. เสรีภาพในการนับถือศาสนา นิกาย ลัทธิทางศาสนา
4. เสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน
5. ความคุ้มครองที่จะไม่ถูกบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง
6. ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานว่าไม่มีความผิด ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติ

ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด

7. เสรีภาพในร่างกาย
8. สิทธิที่จะมีทนายในคดีอาญา
9. สิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับสิทธิเดิมกลับคืน หลังจากหรือพ้นคดีอาญาพิจารณาใหม่
10. ความคุ้มครองที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน
11. เสรีภาพในเคหสถาน
12. สิทธิในทรัพย์สิน การสืบมรดก และการได้รับค่าทดแทนเงินคืน
13. เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา
14. เสรีภาพในการศึกษาอบรม
15. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ
16. เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์หรือหมู่คณะอื่น
17. เสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง
18. เสรีภาพในการสื่อสาร
19. เสรีภาพในการเดินทาง
20. เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่
21. สิทธิของบุคคลในครอบครัว
22. สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์
23. สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว แต่ละมาตราจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดขอบเขตของสิทธิเสรีภาพแต่ละชนิดไว้โดยชัดแจ้งแต่จะโยงไปให้เป็นหน้าที่ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในที่มีบทบัญญัติไว้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ สำหรับที่จะกล่าวถึงต่อไปก็คือเสรีภาพส่วนบุคคล รัฐธรรมนูญก็ได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งไปทุกกรณีก็เป็นเพียงบางกรณีเท่านั้นจึงต้องพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คุ้มครองในเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลไว้และในที่นี้จะกล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ชื่อของบุคคลเท่านั้น

ในเรื่องของเสรีภาพส่วนบุคคลในการใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล รัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2521 ของไทยก็ได้กล่าวถึงอย่างชัดเจนจะมีกล่าวถึงก็เพียงแต่เป็นข้อจำกัดเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และโฆษณาจะกระทำมิได้เว้นแต่ อาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่นหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน⁴³ และนอกจากนี้ยังบัญญัติข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพอีกว่าจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ⁴⁴ ในปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 ข้อ 12 ได้บัญญัติไว้ว่า "การเข้าไปแทรกสอดโดยผลการในกิจการส่วนตัว, ครอบครัว, เคหะสถาน, การส่งข่าวสาร, ตลอดจนการโจมตีต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะกระทำมิได้ ทุก ๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอดและโจมตีดังกล่าว" ตามปฎิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวก็กล่าวถึงสิทธิของมนุษยชนโดยทั่วไปที่จะมิให้ใครรบกวนในสิทธิส่วนตัวซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทั่วโลกยอมรับแต่ก็ได้หมายความว่า จะใช้บังคับบุคคลภายในประเทศ

⁴³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2521 มาตรา 34.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน , มาตรา 45.

นั้น ๆ ได้ก็ต้องขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ สำหรับประเทศไทยการใช้เสรีภาพส่วนบุคคลเกี่ยวกับชื่อตัว ชื่อสกุล กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เห็นชัดได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 18 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการใช้ชื่อบุคคล บัญญัติไว้ว่า "สิทธิของบุคคลในการที่จะใช้นามอันชอบที่จะใช้ได้นั้นถ้ามีบุคคลอื่นโต้แย้งก็ดี หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของนามนั้นต้องเสื่อมเสียประโยชน์เพราะการที่มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกันโดยมิได้รับอำนาจให้ใช้ก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้เป็นเจ้าของนามจะเรียกให้บุคคลอื่นนั้นระงับความเสียหายก็ได้ถ้าและเป็นที่ยังวิตกว่าจะต้องเสียหายอยู่สืบไปจะร้องขอต่อศาลให้สั่งห้ามก็ได้"

คำว่า "สิทธิ" เป็นอำนาจหรือโอกาสที่มีการคุ้มครองว่า ถ้าทำไปแล้วไม่ผิดและมีทางเลือกว่าจะทำหรือไม่ก็ได้⁴⁵ ส่วน "เสรีภาพ" หมายถึงความอิสระที่กระทำการหรืองดเว้นกระทำการโดยมากจะใช้ในความหมายที่ว่า จะทำอย่างไรก็ได้ บางทีก็เรียกประกอบกันเป็นคำเดียวกันว่า "สิทธิเสรีภาพ" ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มีการพูดแยกออกเป็น "ชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน" ซึ่งเป็นเรื่องของสิทธิทั้งสิ้นและกล่าวถึงเสรีภาพซึ่งหมายถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวเช่น ถ้าเอาเขาไปขังก็ถือว่าละเมิดต่อเสรีภาพไม่ใช่ชีวิต ร่างกายหรือ อนามัย แสดงว่ากฎหมายแพ่งก็เห็นว่าเสรีภาพเป็นสิทธิอย่างหนึ่งด้วย⁴⁶ หากพิจารณาคำในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กล่าวมาแล้วที่ว่า "สิทธิที่จะใช้นามอันชอบที่จะใช้ได้" ก็น่าจะหมายความรวมถึง เสรีภาพในการใช้นามอันชอบที่จะใช้ได้ด้วย เสรีภาพในการใช้นามหรือชื่อบุคคลนี้ ได้แก่ ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล ที่ได้จดทะเบียนไว้ตาม

⁴⁵ วิษณุ เครืองาม , "สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ", หน้า 13.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 14.

พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 นอกจากนี้ยังหมายถึงชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่
นามแฝง ชื่อการค้า นามปากกาด้วย⁴⁷

เสรีภาพในการใช้ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล บุคคลย่อมมีสิทธิใช้ได้โดย
เสรีในเมื่อเขาอยากจะใช้ แต่หากเมื่อใช้แล้วก่อความเสียหายเกิดขึ้นบุคคลนั้น
ก็ต้องรับผิดชอบ เสรีภาพในการใช้ดังกล่าวมิใช่ว่าจะใช้โดยไม่มีขอบเขต
กฎหมายให้ความคุ้มครองและเป็นข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพส่วนบุคคลในเรื่อง
ดังกล่าวนี้ในส่วนชื่อตัวไม่ค่อยจะมีกฎหมายจำกัดนัก ปัญหาที่จะเกิดขึ้นส่วน
มากจะเป็นการใช้ชื่อซ้ำกันซึ่งบุคคลนั้นอาจจะไม่ทราบและมีได้ประมาทแต่เพียง
ไปตั้งชื่อป้องกันซึ่งไม่เป็นการละเมิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพราะ
การอื่นเป็นละเมิดนั้นต้องเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายและเกิดความเสียหายที่
ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน⁴⁸ แต่ส่วนของชื่อสกุลกฎหมายระบุไว้
ว่าบุคคลใดควรใช้ชื่อสกุลใด เช่น บุตรใช้ชื่อสกุลของบิดา หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุล
ของสามีคนที่ไม่ปรากฏว่าใครเป็นบิดาให้ใช้ชื่อสกุลของฝ่ายมารดา เป็นต้น แต่ที่
จะมีผลเป็นส่วนสำคัญก็น่าจะเป็นเรื่องที่บุคคลอ้างใช้ชื่อสกุลซึ่งกันและกัน โดยอีก
ฝ่ายหนึ่งไม่มีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่ง⁴⁹ ดังนั้น เมื่อมีการใช้เสรีภาพ
ส่วนบุคคลในเรื่องชื่อบุคคลของคนคนหนึ่งไปรบกวนสิทธิเสรีภาพของอีกฝ่ายบุคคล
หนึ่งซึ่งตามมาตรา 18 อาจจะแยกได้เป็น 2 กรณี

⁴⁷ จิตต ติงศภัทย์ , กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล , หน้า 28.

⁴⁸ ชูชีพ ปิลทะสิริ , "การละเมิดสิทธิส่วนตัว" , หน้า 68.

⁴⁹ พระยาเทพวิฑูร , คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ
บรรพ 1 - 2 มาตรา 1 ถึง 240 พิมพ์ครั้งที่ 2 (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา,
2503) , หน้า 80.

1. เมื่อมีผู้ยื่นโต้แย้งคัดค้านการที่เราจะใช้ชื่อของเรา
2. เมื่อผู้อื่นเอาชื่อของเราไปใช้โดยไม่มีอำนาจเป็นเหตุให้เรา

เสื่อมเสียประโยชน์

ประการที่ 1 โดยปกติเรามีสิทธิเสรีภาพในการที่จะชื่อของเราเอง แต่เมื่อใช้ชื่อใดแล้วมีผู้อื่นมาโต้แย้งมิให้ใช้ย่อมเป็นการโต้แย้งสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลในการใช้ของเรา การโต้แย้งหรือคัดค้านอาจมีลักษณะอาการหรือวิธีใด ๆ ก็ได้เช่น จำเลยไปฟ้องคัดค้านต่อเจ้าพนักงานจดทะเบียนชื่อสกุลว่าเราไม่มีสิทธิจะใช้ชื่อสกุลของเราหรือลงหนังสือพิมพ์โฆษณาว่า เราไม่ใช่บุคคลในสกุลนั้น สกุลนี้ ซึ่งความจริงเป็นชื่อสกุลของเรา ดังนั้น เราน่าคดีขึ้นฟ้องร้องได้ในการฟ้องไม่จำเป็นต้องสืบว่าได้มีการเสียหายอย่างใดเพราะการที่จำเลยคัดค้านหรือโต้แย้งการใช้ชื่อของเราก็นับว่าเป็นการเสียหายอยู่แล้วและไม่จำเป็นต้องนำสืบว่าจำเลยไม่มีเจตนาถั่นแถ้งหรือเจตนาร้ายอย่างหนึ่งอย่างใดการกระทำของจำเลยเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอันเด็ดขาดของเรา⁵⁰

ประการที่ 2 เป็นเรื่องที่ผู้อื่นเอาชื่อของเราไปใช้โดยไม่มีอำนาจซึ่งอาจจะเป็นการอ้างใช้ชื่อของผู้อื่น เช่น ก. มีชื่อสกุลว่า "แก่นแก้ว" ข. ไม่ได้อยู่ในสกุลแก่นแก้วแต่เอาชื่อสกุลว่าแก่นแก้วไปใช้ทำให้ ก. เสียหาย ดังนี้ ก. อาจฟ้องได้ในการฟ้อง โจทก์ต้องสืบว่าตนมีสิทธิในชื่อที่อ้างแต่จำเลยไม่มีอำนาจที่จะใช้ชื่อนั้นกับทั้งต้องสืบว่าโจทก์ต้องเสื่อมเสียประโยชน์เพราะการที่จำเลยอ้างใช้ชื่อแต่การเสื่อมเสียประโยชน์ที่วานั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการเสียหายเป็นเงินเป็นทองเพียงแต่เป็นการเสื่อมเสียชื่อเสียงหรือเกียรติคุณก็เพียงพอ⁵¹

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน , หน้า 82.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 83.

ในการเยียวยาแก้ไข กรณีที่บุคคลถูกรบกวนการใช้สิทธิเสรีภาพในเรื่องการใช้ชื่อบุคคล ตามมาตรา 18 ผู้ถูกรบกวนมีสิทธิได้รับการคุ้มครองโดยอาจจะฟ้องศาล ในกรณีที่เกิดปัญหาทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวข้างต้นคือ

1. เพื่อระงับความเสียหาย
2. ขอให้ศาลสั่งห้าม

ทางแก้ที่ร้องขอต่อศาลอาจเป็นให้ระงับความเสียหาย เช่น ฟ้องขอให้ศาลวินิจฉัยและแสดงว่าโจทก์มีสิทธิจะใช้ชื่อซึ่งจำเลยโต้แย้งคัดค้าน เพื่อให้จำเลยถอนคำโต้แย้งคัดค้านนั้น เสียหรือขอให้จำเลยถอนหรือแก้การที่จำเลยอ้างใช้ชื่อของโจทก์โดยไม่มีอำนาจ คำพิพากษาฎีกาที่ 279/2479 ถ้าบุคคลมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลของบิดาของเขาใครจะมาห้ามข่มขู่ไม่ได้ หรือถ้าเอาชื่อของเราไปใช้ในหนังสือโดยไม่มีอำนาจ ก็อาจขอให้เลิกใช้ชื่อนั้น และทำลายข้อความในหนังสือที่ใช้ชื่อนั้นเสีย และห้ามมิให้ใช้ชื่อต่อไป

อย่างไรก็ดีความในมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในฐานะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ถ้าหากเรื่องที่จำเลยกระทำลงไปเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้โจทก์เสียหายซึ่งศาลมีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่าพึงใช้โดยสถานใด เพียงใด และการที่จะสั่งให้ระงับความเสียหายและห้ามใช้ชื่อก็ถือเป็นคำสั่งใหม่ทดแทนที่พึงกำหนดวิธีหนึ่งด้วย⁵² คำพิพากษาฎีกาที่ 64/2501 การเอาชื่อบุคคลธรรมดาชื่อห้างชื่อนิติบุคคลมาใช้ในกิจการหรือให้ปรากฏที่สินค้าของตน เป็นการละเมิดสิทธิของเขาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 18 ศาลจะสั่งห้ามใช้หรือจะกำหนดวิธีการห้ามให้เกิดผล เช่น ให้เอาชื่อนั้นออกจากชื่อร้านหรือสินค้าของตน หรือให้ถอนชื่อนั้นออกจากทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัทที่จดไว้ก็ได้

⁵² ชูชีพ ปิณฑะสิริ , "การละเมิดสิทธิส่วนตัว", หน้า 68.

ผู้ที่จะใช้ทางแก้การโต้แย้งหรือได้รับการเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้น ก็คือเจ้าของนาม ได้แก่ ผู้มีสิทธิใช้ชื่อถ้าเป็นชื่อสกุล คนใดคนหนึ่งที่มีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้นก็ฟ้องได้^{๕๓}

สำหรับในกฎหมายต่างประเทศที่มีข้อความและความหมายตรงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 18 ของไทยก็คือ ประมวลกฎหมายกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 12 และประมวลกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา 29^{๕๔} ซึ่งบัญญัติไว้เป็นหลักมีใจความสำคัญว่า

"บุคคลซึ่งใช้นามของตนถูกโต้แย้งอาจฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้รับรองการมีสิทธิของตนได้ บุคคลซึ่งถูกทำให้เสียหายโดยบุคคลอื่นใช้ชื่อของตนโดยไม่ชอบสามารถฟ้องต่อศาลให้สิ่งระงับการใช้ชื่อนั้นเสียได้ ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิในการฟ้องร้องค่าเสียหาย ถ้ามีการกระทำหรือการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ ถ้าค่าเสียหายดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้ตามลักษณะของการละเมิด"

สิทธิในการใช้ชื่อตาม มาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ได้บัญญัติคุ้มครองการใช้ชื่อโดยไม่มีอำนาจและไม่สมควร ในคดี 30 B.G.H.Z. 7(1959) Caterina Valente^{๕๕} ได้ฟ้องว่าจำเลยใช้ชื่อความโฆษณาสินค้า

^{๕๓} จิตติ ดิงศภัทย์ , กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล อ้างถึง I Marty and Raynaud , No 672 , p. 683 , หน้า 29.

^{๕๔} ทวี ฤกษ์จำนง , "รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์," บทบัญญัติ (เมษายน 2506) : 414.

^{๕๕} ชูชีพ ปิณฑะสิริ , "การละเมิดสิทธิส่วนตัว", อ้างถึง "Draft law for the reform of the protection of personality and honor in civil (private) law "Krause , Supra note 3 , p. 490 , หน้า 57.

พาดพิงถึงตนศาลตัดสินว่า การใช้ชื่อโจทก์มิได้เป็นไปตามนัยแห่งมาตรา 12 ซึ่งคุ้มครองการใช้ชื่อบุคคลแสดงถึงคุณสมบัติหรือการกระทำที่ไม่สมควรและทำลายคุณค่าของบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์แห่งการโฆษณา และถ้าไม่มีผู้ใดคิดว่าโจทก์เป็นเครื่องหมายแห่งสินค้านั้น แต่การอ้างอิงชื่อโจทก์ในผลิตภัณฑ์ของจำเลยเป็นการทำลายบุคลิกภาพของโจทก์ในขอบเขตที่มีแนวโน้มทำให้โจทก์ตกต่ำลงในสายตาของประชาชน

ในสหรัฐอเมริกา Restatement of torts มาตรา 867 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิส่วนตัวสรุปใจความไว้ว่า "ผู้ใดแทรกแซงผลประโยชน์ของผู้อื่นในกิจการที่เขาไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงรู้หรือแสดงภาพของเขาต่อสาธารณชนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเป็นการละเมิดที่ร้ายแรง ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบ" ซึ่งตามแนวคำพิพากษาปรากฏว่ารวมตลอดถึงการใช้ชื่อหรือภาพของบุคคลด้วยเพื่อประโยชน์โดยที่ไม่ได้รับความยินยอม ซึ่งอาจจะใช้ชื่อในการเขียนเรื่องหรือทำภาพยนตร์โฆษณาหรือใช้ชื่อบริษัทหรือสินค้าการถือเอาประโยชน์จากชื่อหรือภาพของโจทก์เพื่อการค้า โจทก์ย่อมเรียกค่าเสียหายได้เพราะชื่อและภาพเป็นเอกลักษณ์ของบุคคล เพียงแต่ชื่อที่เหมือนกันอาจไม่เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการละเมิดแต่คำอธิบายความหมายประกอบหรือสภาพเหตุการณ์และสาระสำคัญอื่น ๆ บางอย่างจะชี้ให้ชัดว่าชื่อนั้นหมายถึงโจทก์ โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิป้องกันมิให้กระทำเช่นนั้น⁵⁶ ส่วนกฎหมายอังกฤษไม่ยอมให้บุคคลมีสิทธิโดยเฉพาะในชื่อสกุลของตน กฎหมายอังกฤษคุ้มครองแต่ชื่อหรือชื่อในการค้าขาย ซึ่งเป็นกฎหมายส่วนหนึ่งต่างหาก⁵⁷

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน , อ้างถึงคดี Uproar Co. V. National Broadcasting Co., 8 F.Supp.358 (D.Mass.1934), หน้า 38.

⁵⁷ พระยาเทพวิฑูร , คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2 มาตรา 1 ถึง 240 , หน้า 84.

จะเห็นได้ว่า เสรีภาพส่วนบุคคลในการใช้ชื่อตามกฎหมายได้รับการ
 คุ้มครองและคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเพราะชื่อเป็น
 เอกสิทธิ์ของบุคคล ผู้เป็นเจ้าของจึงมีสิทธิที่จะปกป้องรักษาป้องกันมิให้ผู้อื่นมา
 ครอบงำเสรีภาพส่วนบุคคลของเขาในการใช้ชื่อโดยไม่ได้ยินยอมหรือโดย
 ไม่มีอำนาจไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ใด ๆ ก็ตามเพราะถือได้ว่าเป็นการละเมิดต่อ
 เสรีภาพส่วนบุคคล นอกจากนี้การล่วงเกินการใช้ชื่อบุคคลของเขาอาจจะทำให้
 เขาเป็นที่เสื่อมเสียหรือสถานะทางสังคมอาจจะตกต่ำในสายตาของประชาชนทั่วไป
 บุคคลผู้เป็นเจ้าของจึงมีอำนาจที่จะเลือกว่า เขาควรจะให้มีการใช้ชื่อของเขาหรือ
 ไม่ เพื่อวัตถุประสงค์อะไร ถ้าเขายินยอมก็ไม่ถือเป็นการรบกวนสิทธิ

อย่างไรก็ตาม การใช้เสรีภาพส่วนบุคคลดังกล่าวจะต้องคำนึงถึง
 เสรีภาพและสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายสูงสุดด้วยว่าเป็นการละเมิดหรือเปล่า
 แม้ว่าในขณะนี้เราจะมีรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว คือ ธรรมนูญการปกครองราช
 อาณาจักร พ.ศ. 2534 ที่ไม่มีบทบัญญัติที่จะกล่าวถึงเสรีภาพส่วนบุคคลในการ
 ใช้ชื่อบุคคลโดยตรงไว้เลยก็ตามในฐานะประเทศไทยจะได้มีกฎหมายรัฐธรรมนูญ
 ฉบับถาวรขึ้นใหม่และผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของประเทศก็มีความปรารถนา
 ที่จะให้ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น
 ประมุขซึ่งมีปรัชญาในการปกครองที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางมาก
 กว่า การปกครองระบอบอื่น ๆ เพื่อให้การใช้เสรีภาพส่วนบุคคลในการใช้ชื่อ
 บุคคลมีความแน่นอน ชัดเจน เป็นประกันให้เกิดความมั่นใจต่อประชาชนในการ
 ใช้เสรีภาพในส่วนนี้ อันจะก่อให้เกิดคุณค่าต่อความเป็นมนุษย์ และก่อให้เกิด
 ความรู้สึกที่ดีต่ออุดมการณ์ในการปกครองบ้านเมืองตามระบอบประชาธิปไตยควร
 จะได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการใช้ชื่อบุคคลลงไปในกฎหมายรัฐธรรมนูญ
 ที่จะได้มีการจัดทำกันขึ้นมาใหม่นี้ด้วย